

Podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení u stálého rozhodčího soudu se žalobce podřizuje pravidlům vydaným tímto stálým rozhodčím soudem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2018, sp. zn. 23 Cdo 4461/2017)

Mezi stranami sporu uzavřena smlouva o dílo, která obsahovala rozhodčí doložku. Žaloba o zaplacení jistiny s příslušenstvím byla podána u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále také jen „Rozhodčí soud“). Poplatek za rozhodčí řízení byl řádně zaplacen. Rozhodčí soud vydal usnesení, že pravomoc rozhodčího soudu rozhodnout věc není dána a řízení zastavil (§ 25 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále také jen „Řád“) a rozhodl, že poplatek za rozhodčí řízení se nevrací (§ 48 odst. 9 Řádu). Rozhodčí soud konstatoval vady rozhodčí doložky s ohledem na její spotřebitelskou povahu a současně vyzval strany k doručení platné rozhodčí smlouvy.

Žalobkyně v rozhodčím řízení (dále také jen „žalobkyně“) však žádnou další rozhodčí smlouvu s protistranou neuzavřela a proto vyzvala Rozhodčí soud k vrácení poplatku za rozhodčí řízení.

Soud prvního stupně (dále také jen „soud“) z § 48 odst. 9 Řádu, účinného v době projednávání sporu, zjistil, že se v případě zastavení řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu poplatek nevrací. Soud prvního stupně proto posuzoval, zda lze na zjištěný skutkový stav aplikovat § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v účinném znění (dále jen „o. z.“), tedy zda se Rozhodčí soud nevrácením poplatku za rozhodčí řízení bezdůvodně obohatil. S ohledem na zpětvzetí žaloby v části, kterou se žalobkyně domáhala zrušení bodu 3 předmětného usnesení, soud řízení v této části podle § 96 odst. 2 o. s. ř. zastavil, a dále se zabýval pouze žalobou na vydání bezdůvodného obohacení.

Podle soudu prvního stupně lze podání návrhu (žaloby) k žalovanému spojovat vznik smluvního vztahu mezi žalovaným a účastníky rozhodčího řízení, přičemž předmětem tohoto vztahu je projednání předloženého sporu za podmínek určených rozhodčí doložkou, zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném v době projednávání věci (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“), a statuty a řády dle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, které je žalovaný oprávněn vydávat. K námitkám žalobkyně soud prvního stupně také zdůraznil, že postup žalovaného v rozhodčím řízení dle § 30 zákona o rozhodčím řízení předpokládá přiměřenou aplikaci občanského soudního řádu. Přiměřená aplikace občanského soudního řádu pak podle soudu prvního stupně znamená také to, že v rozhodčím řízení nepřichází v úvahu pouze vydání rozhodčího nálezu, ale také rozhodnutí ve formě usnesení, kterým není rozhodnuto meritorně ve věci samé. O těchto skutečnostech žalobkyně v době podání návrhu věděla či měla vědět.

Soud proto uzavřel, že žalobkyně se uzavřením rozhodčí doložky a podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu dobrovolně podřídila právnímu režimu projednání sporu před žalovaným jakožto stálým rozhodčím soudem včetně pravidel obsažených v Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Podle soudu prvního stupně rozhodčí řízení bylo zahájeno obdobně jako civilní řízení soudní podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu k žalovanému, který v souladu s právní úpravou a Řádem od tohoto okamžiku vedl řízení, tedy komunikoval s účastníky, odstraňoval vady podání, jmenoval rozhodce apod. Podle soudu prvního stupně proto rozhodčí řízení skutečně proběhlo a bylo ukončeno v souladu s právní úpravou usnesením o zastavení řízení a ohledně nevrácení poplatku za rozhodčí řízení postupoval žalovaný v souladu s právní úpravou

a Řádem, konkrétně podle § 48 odst. 9 Řádu. Soud proto uzavřel, že v dané situaci byl dán právní důvod pro zaplacení poplatku za rozhodčí řízení v určené výši, a nemohlo se proto jednat o bezdůvodné obohacení žalovaného.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně i s jeho právním posouzením věci. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobkyně podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení vyvolala zahájení rozhodčího řízení před žalovaným a musí proto nést následky s tím spojené. Stejně tak se žalobkyně podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení dobrovolně podřídila Řádu vydanému žalovaným a jeho pravidla se tak na řešenou věc vztahovala. Odvolací soud také uvedl, že žalobkyně si musela být již při uzavření rozhodčí doložky vědoma toho, že případným podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení u žalovaného jí vznikne poplatková povinnost související s tímto podáním. Současně si musela být vědoma také toho, že v případě zastavení řízení pro nedostatek pravomoci rozhodčího soudu se poplatek nevrací.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně včasně podaným dovoláním.

Nejvyšší soud jako soud dovolací dospěl k závěru, že dovolání je přípustné ohledně otázky, zda na strany rozhodčího řízení dopadá rozhodčí řád vydaný stálým rozhodčím soudem podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení i v případě, že není dána pravomoc rozhodčího soudu spor projednat a rozhodnout a shledal, že dovolání není důvodné.

Podle § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

Podle § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení jsou rozhodci oprávněni zkoumat svoji pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že soudy obou stupňů posoudily věc správně, když dospěly k závěru, že žalobkyně se samotným podáním návrhu na vydání rozhodčího nálezu k žalovanému dobrovolně podřídila pravidlům, podle nichž žalovaný rozhoduje, aniž by na tento závěr měla vliv skutečnost, že rozhodčí řízení skončilo usnesením o zastavení řízení, v němž žalovaný konstatoval, že nemá pravomoc k meritornímu rozhodnutí věci z důvodu neplatné spotřebitelské rozhodčí doložky. Nejvyšší soud zdůraznil, že žalobkyně se na Rozhodčí soud obrátila s návrhem dobrovolně, podáním návrhu zahájila rozhodčí řízení a podřídila se tak Řádu vydanému žalovaným v souladu s § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Pravidla Řádu nadto musela být žalobkyni známa, neboť Řád je veřejně dostupný (publikovaný v Obchodním věstníku i na internetových stránkách žalovaného) a žalobkyně s rozhodováním dle Řádu v případném rozhodčím řízení souhlasila uzavřením rozhodčí doložky a poté samotným podáním návrhu k žalovanému. Na právní režim projednání sporu před žalovaným nemá vliv to, že rozhodčí doložku žalovaný v průběhu rozhodčího řízení shledal neplatnou. V souladu se zákonem o rozhodčím řízení v takovém případě rozhodčí řízení končí usnesením o zastavení rozhodčího řízení podle § 15 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení

a nelze proto souhlasit s dovolatelčinou argumentací, že na základě neplatné rozhodčí doložky nelze zahájit rozhodčí řízení a že usnesení žalovaného nebylo rozhodnutím, nýbrž pouhým oznámením o nedostatku jeho pravomoci.

Ke stejnému závěru se kloní také komentářová literatura: „Rozhodčí senát však může i v usnesení o zastavení řízení učinit konstatování o tom, že strany nesou samy své náklady řízení, nebo o tom, že uhrazený poplatek za rozhodčí řízení se nevrací; v tomto případě jde totiž pouze o jistý druh kvalifikace povinnosti, kterou strany již splnily, a to na základě dohody, resp. na základě pravidel použitelných pro dané konkrétní řízení (podle Řádu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory a Pravidel o nákladech řízení jako součástí citovaného Řádu). Konkrétní pravidla o řízení se v tomto případě použijí totiž již jen v důsledku toho, že žalobce kvalifikovaně zahájí řízení u tohoto rozhodčího soudu a podle takových pravidel. Na takové povinnosti tak nemá žádný vliv závěr o nedostatku pravomoci (příslušnosti).“ Viz Bělohlávek, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 594.

zpracoval JUDr. Vojtěch Trapl